

۲۰۲۲/۰۳/۱۷

ف، هیرمند

یاد واره ای از داوود موسی

با داوود موسی چندین سال قبل آشنا شدم، با فاصله سن و سالی که با هم داشتیم، در آغاز سعی میکردم، با او از گذشته های که او در آن زندگی کرده است زیاد حرف بزنم، تا با من - که چندان هم زیاد امروزی نبودم - احساس دلنگی نکند، ولی با حیرت متوجه شدم که او بیشتر از من "امروزی تر" است، و بر واقعیت های فرهنگی جاری که روشنگرانه اند، با دلچسپی کامل می اندیشد. تصور کردم او دگر ارزش هایی از نسل معاصران

دوران جوانی اش را کمتر به خاطر سپرده باشد، ولی نه... او چنان از اندیشگی معاصران دوران جوانی اش اطلاعات دقیق داشت که گویی در همان زمان او به سر می بری، از بزرگان شعر نظیر استاد بیتاب، عشقزی، محمود فارانی، شایق جمال، خلیلی و... از مؤرخان نظیر، غبار، حبیبی، فرهنگ و رشتیا از طریق آثار ایشان با آنها تعلقاتی داشته است، جناب سید قاسم رشتیا و فرهنگ از اقارب قریب داوود بودند آقای موسی در هر حوزه ای از فرهنگ و ادب و هنر و فلسفه از چند نسل ذخایز زیادی در حافظه خود جایجا کرده بود، او تجدد گرایی و نوآوری های چند نسل وطن ما را در طرز فکر و کار و زندگی خود، می اندیشید و تجربه میکرد، انسانی با دستاورد های روشنگری چند نسل وطنش.

گاهی فکر میکنم داوود موسی آن چنان که بود کمتر شناخته بودندش، چه ماحول روابط اجتماعی او، از داوود موسی شناخت صمیمی ولی ناکافی و سطحی داشت، به همین جهت من به این تلقی می انگارم که انسان هایی در جوامع زندگی میکنند که با خصوصیت های شان کمتر در

جامعه مورد شناسایی همه قرار میگیرند؛ یا به این دلیل که جامعه انگیزه های شناسایی خاصی را برای افراد در خود رشد داده است، یا آنکه شناخت ها بر انگیزه های ظاهر شخصیت افراد تعلق داده می شود که در این صورت انسان نمی تواند به داشته های محتوایی شخصیت کسی دست یابد.

مرحوم داوود موسی را می توان در زمره شخصیت های محسوب نمود که به طور عام، همه از او شناخت تقریباً همسانی داشتند، اما با شناخت عمیق تر و توجه به وسعت آگاهی و دانش و حوزه های علمی، فرهنگی، هنری و ادبی ای که داشت، بعضاً حول و حوش او به درک کامل داوود موسی نائل نگردیده بودند.

علاقی او از طریق زبان و معاملات کاری روزمره، بر شخصیتش اثر ژرفی به جا گذاشته بود، انسان بی تکلف، همه پذیر، به دور از خود بزرگ بینی های منحط قومی و اجتماعی، دارای نگاه خیلی گسترده، بشاش، خوش قریحه، با تمکین، عاری از پیش داوری و تعصب، این ها را داوود موسی در ساختار شخصیتی خود داشت.

او هم تاجر بود هم قانوندان، هم نویسنده و هم وکیل مدافع، نه در سطح یک شوقی و آماتور، بلکه در حد یک حرفه یی. وقتی به زندگی او نظر می اندازیم، او این راه را، با بیهودگی طی نکرده بود؛ در سال ۱۹۳۵ در قندهار متولد شد، و ده سال بعد که فامیلش در کابل مقیم گردید، او نیز در کابل اقامت گزید و سال ۱۹۶۱ در همین شهر از دواج کرد که ثمره از دواجش یک پسر و یک دختر می باشد.

داوود موسی دوره ثانوی تحصیل را در لیسه عالی حبیبیه به پایان رساند و پوهنخی حقوق و علوم سیاسی را تا سه سال دنبال نمود، اما بعداً به علت مشغولیت ها عازم خارج گردید واز پوهنتون "یوسی ال" در کالیفرنیا ایالات متحده آمریکا دیپلوم انجیری میخانیکی را بدست آورد.

با دانش کلی که از علم حقوق داشت، نامبرده در حوزه کار های تجارتي به تشخیص و فراگیری حقوق تجارت و مسایل مدنی مرتبط به ساحه حقوق، تتبعات و پژوهش های وسیعی انجام داد و این روند همراه با استعداد سرشارش باعث گردید که در حوزه کار های حقوقی به آگاهی های معتبری دست یابد، با متون قوانین، مقررات و لوایح زیاد کشور آشنایی عمیقی پیدا کرد، بالخصوص طی سال های ۲۰۰۲ تا سقوط جمهوریت اسلامی افغانستان (اگست ۲۰۲۱) هر قانونی که مطرح بحث قرار میگرفت، داوود موسی را به خاطر می آوردند، او در تسوید، تعدیل، تصحیح، تفسیر، شرح، انساخ و وضع قوانین زیاد به نحوی سهم میگرفت.

حین تعیین اعضای کمیسیون تسوید قانون اساسی ۲۰۰۴ جمهوری اسلامی افغانستان، از او دعوت شد تا در آن سهم بگیرد ولی او بنا بر ملاحظاتی که در باره برخی از مندرجات مسوده آن قانون داشت از شرکت در آن کمیسیون معذرت خواست. در سال های اخیر بعضی از دعاوی مدنی را وکالت نیز میکرد.

تسلط او بر چندین زبان (انگلیسی، فرانسوی، عربی، اردو، دری و البته پشتو) برای او ابزار فراوان جهت دسترسی به متون مختلف حقوقی و زبانی را فراهم نموده بود؛ با استفاده از این ابزار می توانست ریشه ها و وجه تسمیه زیاد کلمات و لغات را کالبد شگافی نماید که برخی از نوشته ها و مقالاتش شاهد این مدعی اند، این فرصت او را مساعدت می نمود تا دقیقترین کلمات را که حامل منظور مشخص قانون و قانونگذار باشد، تشخیص نماید و گنجاندن آن را در متون قوانین مشوره بدهد و با آن کلمات را در قوانین تعدیل و تعویض نماید، این عملیه بدون تبحر علمیت بر اصول و قواعد حقوقی ممکن نبود و او این اصول و قواعد را در دانش های خود داشت.

داوود موسی مرد کتاب خوانی بود، عاشق کتاب و معتاد به مطالعه، کتاب های، بلند و نابی را گرد آوری کرده بود، باری کتاب های کتابخانه شخصی خود را همه به کتابخانه "نانسی دوبره" در پوهنتون کابل اهدا نمود، این کتابخانه جز کتابخانه بزرگ پوهنتون کابل بوده و در محوطه آن برای محصلان پوهنتون ایجاد گردیده است. اما داوود موسی از گردآوری و جمع آوری کتاب دست نگرفت، مجدداً به آراستن یک کتابخانه در منزلش پرداخت، و کتاب های مهم و اساسی زیادی را رویهم نمود. کتاب ها به همان زبان هایی بودند که داوود آن السنه را بلد بود در کتاب ها از شاهنامه فردوسی گرفته تا کلیات رحمان بابا، مجموعه میثاق های حقوقی بین المللی، تاریخ غبار، کتاب هایی از رشتنیا، فرهنگ اصطلاحات حقوقی، کلیات ابوالمعانی، کلیات اقبال (به زبان های اردو و فارسی) کلیات اسدالله خان غالب به زبان اردو، اصول املاء در زبان دری فارسی و... که از جمله، مجموعه اشعار فیض احمد فیض (شاعر اردو زبان نیم قاره هند) را نیز به نویسنده این سطور اهدا نمود.

و اما کار های نوشتاری او: داوود موسی تقریباً بیش از ۹۷ مقاله تحقیقی در موضوعات و مطالب گوناگون و متنوع را خامه نموده است که در وبسایت های آریانا افغانستان آنلاین، افغان جرمن آنلاین و... به نشر رسیده اند.

مقالات او به مسائل متنوع اختصاص یافته اند که مسایل اجتماعی سیاسی، فرهنگی، ادبی، دینی، حقوقی، شرح کلمات و... را در بر میگیرند. داوود موسی در یکی از مقالاتش، پیرامون جامعه افغانی و حقوق بشر از قول "آلفرد سمیث" Alfred Smith دانشمند کانادایی می نویسد: «یکی از مشکلات عمده عالم اسلام این است که قشری که تعلیم غربی گرفته اند، از جزئیات دین خود بی خبر اند، و بالعکس طبقه روحانی آن از حقائق دنیای مدرن چیزی نمی داند.»

در مقاله دیگرش پیرامون قوم پرستی می نویسد: «پندار قوم پرستی زاده مستقیم پندار مردسالاری بوده و یک تیوری در مورد ایجاد مردسالاری در میان ابناء بشر چنین است که می گویند تا ۲۳۳۳ سال قبل جوامع بشری همه گروه عقیده زن سالاری بودند. در جنوب فرانسه یک تعداد زیاد مجسمه های خدایان باشندگان هزاران سال قبل بدست آمده که همگی شان زن بودند. این برای آنست که تا زمانی که انسان تنها از طریق زراعت امرار معیشت می نمود، وجود زن را چون زمین فرا آورنده جمیع خوبی هایی که وجود ما بدان وابسته است می شمرد. وجود آلهات از قبیل ایزس (Isis) در مصر، اندرا (Indra) در هند، ایشتار (Ishtar) به نزد سومری ها و بابلیان به زعم مدعیان همین نظر شاهد مدعای شان می باشد...»

مقاله تحلیلی ای از داوود موسی تحت عنوان "چند نکته در باره قرارداد ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان" نیز خامه شده بود که قابلیت تحلیلی قرارداد ها را در کار موصوف می توان ملاحظه کرد، او در دفاع از منافع کشورش از راه کاربرد مهارت های خود سخت کوشایی به خرج میداد.

مقالات تحقیقی دینی هم تحریر و نشر کرده از است، همانند مقالت "وحدت الوجود" که در دو قسمت به شر گذاشته بود.

موضوعات جالبی نیز گاهی مورد توجه اش قرار میگرفت مثل "کوه نور داستان مشهورترین الماس دنیا" که یک نوشته اش را برای شرح آن، خامه نمود.

داوود موسی هیومانیست بود و به انسان و ارجحیتش باور داشت، این شیوه فکری را نه در تصور، بلکه در زندگی عملاً به جا میکرد؛ زمانی که در شرکت شنسب مشغول کار و بار بود به آن انسان های می اندیشید که مصروف اعمار عقل و فراست نسل آینده وطن بودند، داوود به تقریباً چهل و دو معلم بی بضاعت ماهانه مبالغی می پرداخت، تادیبه این وجوه تا دیر زمانی به آن مدرسان شریف وطن ادامه می یافت، در دادن اعانه به افراد خیلی دقت میکرد که وجه پرداخته شده تا حد زیادی مؤثر باشد.

اینک... گویا در میهن ما چنین تقدیر شده است که نخست گل های برازنده چیده شوند؛ او در صبح ۷ مارچ ۲۰۲۲ در شهر کابل با همه معصومیت و مهربانی اش با بیرحمی تمام به شهادت رسید. خداوند ج بیمارزدش قابل یادآوری جدی است که در تهیه برخی از معلومات از معاونت بانو فرهیخته ملال موسی نظام و بانو صبرینه نوری موسی، عمیقاً ابراز امتنان می نمایم.

برای مطالب دیگر ف، هیرمند روی عکس کلیک کنید

